

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Korin johdannossa nostetaan esiin laajalti haasteita, joihin vastaamiseksi ei kuitenkaan esitetä toimenpiteitä, esimerkiksi nuorisorikollisuus ja vihapuhe. Oppilashuollon kehittäminen ja kaikkien oppilaiden pitäminen kiinni opetuksessa on erittäin tärkeää. Kolmas sektori ja järjestötoimijat tulee nähdä tässä alueellisena resurssina. Kouluviihtyvyyteen halutaan kiinnittää huomiota, mikä on hienoa asia. Sen parantamisen keinojen valinnassa, Diakonissalaitos pitää tärkeänä kuulla nuoria paikallisesti. Toisin sanoen nuorten osallisuus on nostettava keskiöön haettaessa ratkaisuja heitä koskevilla asioilla. kun tavoitteena on peruskoulun ja toisen asteen tutkinnon suorittaminen.

Erytystä tukea tarvitsevat ne nuoret, joilla peruskoulu on jäänyt kesken oppivelvollisuusiän päättyessä ja ne oppivelvolliset, jotka opiskelevat peruskoulua aikuisten perusopetuksessa. Kokemuksemme mukaan esimerkiksi vieraskielisten nuorten opiskeluiden tuki ei ole riittävällä tasolla turvattu oppilaitosten toimesta eikä opiskelijahuolto tue heitä riittävällä tavalla. Yhtenä erityistä, paitsi oppimisen tukea, mutta myös muuta aikuistumisen tukea tarvitsevat esimerkiksi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleet nuoret. Heille ja muille haavoittuvassa asemassa oleville nuorille tulee tarjota matalan kynnyksen tukea oikea-aikaisesti ja laaja-alaisesti rinnalla kulkien. Tällaista tukea tarjoaa esimerkiksi Diakonissalaitoksen Olohuone toiminta.

Etsittäessä jokaiselle nuorelle polkua eteenpäin, tulee koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa tarkastella kytköksenä toisiinsa. Tällä hetkellä VANUPO sivuuttaa pitkälti sosiaalipoliittiset kysymykset, kuten eriarvoistuminen, sosioekonomisen taustan merkityksen sekä nuorten toimeentulokysymykset. Jo kehitetyt hyvät ja vaikuttavat käytännöt tulee ottaa käyttöön laaja-alaisesti. Monialaiseen tukeen voidaan yhdistää kolmannen sektorin tarjoama kokonaisvaltainen, valmennuksellinen ja rinnalla kulkeva tuki sekä muu matalan kynnyksen toiminta. Vamos tekee monialaista yhteistyötä Helsingissä ja Turussa oppilaitosten kanssa tukemalla valmennuksen keinoin aikuisten perusopetuksessa sekä TUVAR-ryhmässä opiskelevia nuoria, jotka ovat riskissä pudota opinnoista.

Harrastamisen Suomen mallia ja sen laajentamista esitetään ratkaisuksi nuorten harrastuksiin kiinnittymiseksi. Huomioitava on se, että harrastusten saavutettavuuteen tulisi kiinnittää huomiota

kaikissa ikäluokissa niiden toimiessa esimerkiksi maahan tulleiden nuorten kohdalla kotoutumisen väylänä. Etsivän harrastustoiminnan lisäksi monet heikommassa asemassa olevat nuoret tarvitsevat tukea kiinnittyäkseen harrastukseen. Tähän ratkaisuna voi toimia rinnalla kulkeva tuki. Tulisi muistaa, että harrastus voi myös olla vähemmistö näkökulmasta turvaton paikka eikä nuori näin ollen kiinnity harrastustoimintaan.

Diakonissalaitos kehottaa, että tuetaan niitä nuoria, joilla on peruskoulun suorittamisesta kulunut vuosia ja tunnistetaan niiden nuorten tarpeet ja kohdennetaan heille rinnallakulkevaa tukea, joilla on useampi keskeytynyt toisen asteen opinto taustalla.

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrää voidaan vähentää eri toimijoiden yhteistyöllä ja palveluiden yhteensovittamisella, kuten lausunnolla olevassa ohjelmaluonnoksessa todetaan. Erityistä huomiota tulee kiinnittää palveluiden vaikuttavuuteen. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrää voidaan vähentää noin 10 000 nuorella, jos resurssit suunnataan vaikuttaviin (=työ- ja koulutuspoluille suuntaviin) palveluihin. Esimerkki em. vaikuttavasta palvelusta on Diakonissalaitoksen Vamos nuorten palvelu.

Työn ja koulutuksen ulkopuolella oleva nuori tulee ottaa mukaan oman ja hänelle mahdollisen koulutus-, työllistymis- ja palvelupolun rakentamiseen, kuulla hänen ehdotuksensa ja kannustaa häntä omatoimisuutta kohti. Tämä edellyttää oman työntekijän nimeämistä nuorelle. Oma työntekijä kulkee nuoren rinnalla ja auttaa tarpeen mukaan. Tämä työntekijä myös koordinoi nuorelle kuuluvia palveluja.

Tarvitaan etsivää nuorisotyötä ja Vamos-palvelua sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan, sivistystoimen ja työllisyyspalvelujen kanssa, mutta erityisesti toimivaa yhteistyötä myös yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Ohjaamoiden on tärkeä työskennellä hyvinvointialueen yhdyspinnalla, minkä lisäksi vähintään yhtä merkittävä on kolmannen sektorin ja ohjaamon yhdyspinta. Etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja työllisyyspalveluiden omavalmennuksellisen työn resursointi tulee olla riittävä, jotta oikea-aikainen tuki ja palveluohjaus onnistuu

Diakonissalaitos toivoo, että huomioidaan nuorelle rinnallakulkeva ja palveluohjauksellinen työ myös syrjäseutuisilla aluilla, joissa nuorten työllistymistä tukevia palveluja ei ole mahdollista nuoren käyttää.

Koordinointia vaativaa monialaista ja kokonaisvaltaista tukea tarvitsevien nuorten osalta on tärkeää korostaa nuorisotyöllistä, valmennuksellista ja luottamusta synnyttävää työtettä, joka huomioi nuoren tilanteen palveluverkostossa ja työmarkkinastatuksen muutoskohdissa. Nuorten aikuistumisen tuki oltava tarjolla kaikille sitä tarvitseville nuorille

Vaikeasti nykyhetkessä kommunikoituva huoli maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten oppimisvajeesta ja syrjäytymispotentiaalista: vaatisi laaja-alaisia täsmätoimenpiteitä ilman ko. ryhmiin kuuluvien nuorten leimaamista ja syyllistämistä (alempi koulutusaste sekä huonommat oppimistulokset)

Joskus tarvitaan pitkäjänteistä kannattelua, jotta luottamus ja toivo nuoren omaan selviytymiseen vahvistuu ja samanaikaisesti nuoren luottamus palvelujärjestelmään kasvaa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Diakonissalaitoksen mielestä terapiatakuun eteneminen on kannatettavaa. Kuten ohjelmatekstissä todetaan matalan kynnyksen mielen hyvinvoinnin vahvistaminen on tärkeä osa nuorelle tarjottavaa kokonaispalettia. Erittäin tärkeää on myös se, että nuori saa tukea heti, kun on sitä valmis ottamaan vastaan. Jos nuori joutuu odottamaan useita kuukausia terapiaa tai muuta tukea, niin hänen tilanteensa yleensä pahenee. Joskus auttaa, että nuori saa apua arkeen ja arjesta selviytymiseen yhdeltä luottotyöntekijältä. Tämän lisäksi ryhmämuotoiset toiminnot voivat viedä nuoren tilannetta eteenpäin. Arjen tuen kustannukset ovat alhaisemmat kuin terapian kustannukset, jolloin tukea voidaan myös tarjota aiempaa useammalle.

Tulee myös huomioida, että matalan kynnyksen yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta luovat paikat tukevat nuoren mielen hyvinvointia

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Toimenpiteissä mainitaan, että nuorisopoliittinen näkökulma ja nuorten kuuleminen sisällytetään aikaisempaa paremmin ministeriöiden valmistelutyöhön, mukaan lukien lainsäädäntötyöhön sekä strategioiden ja toimintaohjelmien valmisteluun ja pilotoidaan nuorten osallistumisrakenteita valtionhallinnossa. Haluamme muistuttaa, että heikommassa asemassa olevien ja syrjään jääneiden nuorten osallisuus on huomioitava tässä erityisesti. Näillä nuorilla on kokemustietoa, joka olisi hyödynnettävissä päätöksenteossa. Myös muut vaikeasti tavoitettavat kohderyhmät ja vieraskieliset nuoret on huomioitava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämisen näkökulmasta. Erilaisia nuorten vaikuttajaryhmiä on kuultava mutta muistettava, että niissä eivät ole osallisia ne nuoret, jotka eivät koe voivansa vaikuttaa tai joiden toimintakyky ei riitä tällaisiin ryhmiin osallistua. Heidä kuullakseen on mentävä heidän luokseen.

Meillä Suomessa on jo rakenteita heikoimmassa asemassa olevien nuorten äänen kuulemiselle, kuten Diakonissalaitoksen Nuorten ohjelma. Nuorten ohjelman tavoitteena on tehdä tilaa erilaisille nuorten äänille yhteiskunnassa.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisovaltuuskuntien osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Diakonissalaitos kannattaa koriin yksi teemaa ”jokaiselle nuorelle polku eteenpäin”. Kun nuoria ohjataan palveluissa eteenpäin, tulee tuoda esiin myös palveluiden vaikuttavuus.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön merkitys nuorten palveluihin ohjautumisessa on tärkeä huomioida. Osaamiskeskusten toiminnan tulee tukea kuntia, hyvinvointialueita ja 3. sektoria, jotta kaikilla nuorilla olisi mahdollisuus saavutettaviin palveluihin. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille nuorisotiedotuksen kohdentuminen edellyttää kuntien ja hyvinvointialueiden aktiivista yhteistyötä 3. sektorin toimijoiden kanssa.

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret tarvitsevat erityistä tukea digitaalisessa arjessa. Digitaalinen syrjäytyminen on teema, johon osaamiskeskusten tuella voidaan tukea erityisesti koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten osallisuutta. Tarvitaan kykyä tunnistaa digitaalisen syrjäytymisen riskissä olevat nuoret ja heidän tuen tarve. Digiosaamista vahvistetaan oppilaitoksissa, mutta nuorisotyön ammattilaisille tarvittaisiin lisäosaamista nuorten digitaitojen sekä digitaalisen osaamisen vahvistamiseksi.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

-

Tuominen-Hakoila Miinukka
Diakonissalaitos